

Tēze. Par ķīlas ņēmēja tiesībām prasīt apmierinājumu no ieķīlātas lietas (Civillikuma 1319.pants).

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta

2005.gada 5.maija

SPRIEDUMS

lietā Nr. SKC – 285

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šāda sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators R. Namatēvs,
senatore M. Zāģere,
senators I. Šepteris,

piedaloties advokātiem A. Gabruševam, M. Kalniņai, E. Kalniņam,
2005. gada 5. maijā izskatīja atklātā tiesas sēdē Rīgā prasītājas M.V. kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2005. gada 18. janvāra spriedumu M.V. prasībā pret I.S., J.V., Dz.N. un akciju sabiedrību „Hansabanka” par mantas izslēgšanu no aprakstes akta, pirkuma līguma atzīšanu par spēkā neesošiem, hipotēkas ieraksta dzēšanu zemesgrāmatās un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu.

Noklausījies senatores M. Zāģeres ziņojumu, prasītājas pārstāvja advokāta A.Gabruševa paskaidrojumus, ka viņš uztur kasācijas sūdzību, atbildētāja I.S. pārstāves M.K. un atbildētāja Dz. N. pārstāvja advokāta E.Kalniņa iebildumus pret kasācijas sūdzību, Senāts

k o n s t a t ē j a

Uz 1989. gada 17. aprīļa pirkuma līguma pamata nekustamais īpašums Garkalnes pagastā, [...] ielā 38 reģistrēts uz M.V. vārda.

1997. gada 11. februārī M.V. pilnvarojusi savu vīru J.V. ieķīlāt viņai piederošo dzīvojamo māju Garkalnes pagastā, [...] ielā 38, parakstīt nepieciešamos līgumus, iesniegt un saņemt dažāda veida dokumentus ķīlas noformēšanai, saņemt naudu, parakstīt nostiprinājuma līgumus zemesgrāmatās.

1997. gada 13. februārī J.V. un I.S. noslēguši ķīlas līgumu. Minētā īpašuma hipotēka nodibināta kā nodrošinājums I.S. prasījumiem, kas varētu rasties sakarā ar J.V. nodotās

aizdevuma summas 30000 ASV dolāru neatmaksāšanas gadījumā. J.V. aizņēmuma summu apņēmis samaksāt līdz 1999. gada 1. oktobrim. Terminam iestājoties, samaksa pēc kļūdas līguma nav veikta.

Ar 1998. gada 9. decembra spriedumu, kas stājies likumīgā spēkā, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta nosprieda piedzīt no J.V. par labu I.S. parādu Ls 24 756,50.

Pamatojoties uz šo spriedumu, izsniegts izpildu raksts un ieviesta izpildu lieta.

1999. gada 22. aprīlī Rīgas rajona tiesu izpildītājs veicis nekustamā īpašuma [...] ielā 38, Garkalnes pagasta, Rīgas rajonā apraksti.

2001. gada 9. janvārī, pamatojoties uz 2001. gada 8. janvārī noslēgto pirkuma līgumu ar Latvijas Hipotēku un zemes banku, M.V. īpašuma tiesības uz zemi 1205 m² platībā [...] ielā 38, Garkalnes pagastā nostiprinātas zemesgrāmatās.

Ar Rīgas rajona tiesas 2001. gada 25. septembra lēmumu apmierināts Rīgas rajona tiesu izpildītāja pieteikums par nekustamā īpašuma [...] ielā 38, Garkalnes pagasta, Rīgas rajonā nostiprināšanu uz I.S. vārda.

2001. gada 17. oktobrī M.V. cēlusi tiesā prasību pret A.S. un J.V. par mantas izslēgšanu no aprakstes akta, norādīdama, ka visas darbības, kas saistītas ar pret viņai piederošā nekustamā īpašuma apraksti un atsavināšanu ir prettiesiskas, jo viņa nekad nav uzņēmusies sava vīra parādsaistības pret I.S.. Tā kā nekustamo īpašumu viņa iegādājusies par saviem atsevišķiem līdzekļiem, noslēdzot pirkuma – pārdevuma līgumu, saskaņā ar Civilprocesa likuma 570., 574. pantu piedziņu varēja vērst tikai pret parādniekam piederošu mantu.

Prasītāja arī norādījusi, ka saskaņā ar starp viņu un viņas vīru J.V. 1999.gada 19.aprīlī noslēgto laulību līgumu noteikta visas mantas šķirtība, ar ko mājīpašums [...] ielā 38, Garkalnes pagasta, Rīgas rajonā noteikts par viņas atsevišķu mantu.

Ar 2001. gada 6. novembra Rīgas rajona zemesgrāmatu nodaļas tiesneses lēmumu I.S. nostiprinātas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu [...]ielā 38, Garkalnes pagastā, Rīgas rajonā, kas sastāv no zemesgabala 1205 m² platībā un dzīvojamās ēkas.

Vēlāk prasības papildinājumos M.V. lūgusi pieaicināt lietā kā atbildētāju Dz.N. un a/s „Hansabanka”, atcelt 2002. gada 14. un 15.novembrī starp I.S. un I.N. noslēgtos pirkuma līgumus, dzēst ierakstus zemesgrāmatās, atcelt 2001. gada 10. decembra hipotēkas līgumu starp Dz.N. un a/s „Hansabanka”, dzēšot attiecīgi hipotēkas ierakstu zemesgrāmatās, un atzīt viņai īpašuma tiesības uz strīdus nekustamo īpašumu.

Prasītāja norādījusi, ka ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2002.gada 20. maija lēmumu ir atcelts Rīgas rajona tiesas 2001. gada 25. septembra lēmums, uz kura pamata I.S. zemesgrāmatās tika nostiprinātas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu [...] ielā 38, Garkalnes pagasta, Rīgas rajonā. Tādēļ tā atsavināšana un nostiprināšana uz atbildētāju vārda notikusi bez tiesiska pamata un prāvas laikā.

Prasība pamatota uz Civillikuma 927., 928., 1041., 1055., 1306., 1307., 1415., 2006., 2010. pantu.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003. gada 30. maija spriedumu prasība apmierināta daļēji.

Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētājas a/s „Hansabanka” apelācijas sūdzību, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2004. gada 25. februārī nosprieda atzīt par spēkā neesošiem no to noslēgšanas brīža 2001. gada 14. un 15.novembrī starp I.S. un Dz.N. noslēgtos pirkuma līgumus un dzēst ierakstus zemesgrāmatās uz Dz.N. vārda. Atzīt M.V. īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu [...] ielā 38, Garkalnes pagasta, Rīgas rajonā, bet pārējā daļā prasību noraidīt.

Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2004. gada 26. maija spriedumu minētais apelācijas instances tiesas spriedums daļā, ar kuru apmierināta prasītājas M.V. prasība, atcelts un lieta šajā daļā nodota jaunai izskatīšanai, bet pārējā daļā spriedums atstāts negrozīts.

Izskatījusi lietu atkārtoti, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2005. gada 18. janvārī nosprieda prasību tās pārsūdzētajā daļā noraidīt.

Civillietu tiesu palāta konstatēja, ka saskaņā ar starp J.V. un I.S. 1997. gada 13. februārī noslēgto ķīlas līgumu, pirmais kā nodrošinājumu, kas varētu rasties sakarā aizdevuma 30000 ASV dolāru atmaksu, norādījis viņa sievai M.V. piederošo dzīvojamo māju [...] ielā 38, Garkalnes pagasta, Rīgas rajonā.

Tiesa, izvērtējusi lietā esošos pierādījumus, atzina, ka J.V. minēto ķīlas līgumu noslēdzis uz 1997. gada 11. februārī M.V. izdotās pilnvaras pamata.

Tiesa arī atzina, ka prasītāja likumā noteiktajā kārtībā nav apstrīdējusi 1997. gada 13. februārī noslēgto ķīlas līgumu, un nav atsaukusi J.V. 1997. gada 11.februārī izdoto pilnvaru. Atsaucoties uz Civillikuma 1278. pantu, tiesa norādīja, ka minētie dokumenti bija par pamatu tiesu izpildītāju darbībām, vēršot piedziņu pret M.V. piederošo nekustamo īpašumu, viņas vīra parādsaistību izpildei.

Tiesa atzina par nepamatotu M.V. atsauci par laulību līguma esamību, ar kuru starp abiem laulātajiem noteikta visas mantas šķirtība, norādīdama, ka saskaņā ar Civillikuma

115. panta trešo daļu laulības līguma noteikumi, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu, trešās personas nesaista.

Tādēļ, kā atzina tiesu palāta, tiesu izpildītāja veiktās darbības, bijušas likumīgas, un mantas aprakste, saskaņā ar Civillikuma 1319. pantu, notikusi ķīlas ņēmēja interesēs.

Attiecībā par M.V. argumentāciju, ar kuru tā apšaubījusi starp I.S. un D.N. 2001. gada 14. un 15. novembrī noslēgto pirkuma līgumu tiesiskumu, norādot, ka nekustamais īpašums atsavināts prāvas laikā, tiesa atzina, ka tā ir nepamatota. Motivējot šādu secinājumu, tiesa norādīja, ka M.V. prasību par pirkuma līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem cēlusi tikai 2003. gada 9. janvārī, un atzina, ka Dz.N. šajā gadījumā uzskatāms par labticīgu ieguvēju, jo saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 1. pantu, kas zemesgrāmatu ierakstiem piešķir publisko ticamību, nekustamais īpašums [...] ielā 38, Garkalnē nebija apgrūtināts ar lietu tiesībām.

Kasācijas sūdzībā prasītāja M.V., atsaucoties uz materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūgusi tiesas spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasatore norādījusi, ka saskaņā ar Civillikuma 1033. panta 3. punktu bez īpašnieka gribas īpašuma tiesības var tikt izbeigtas ar tiesas spriedumu, ar kuru lieta piespriesta citam. Taču, tiesa vispār nav vērtējusi apstākli, ka attiecībā par viņai piederoša īpašuma atsavināšanu neviens nolēmums joprojām nav stājies spēkā, jo Rīgas rajona tiesas 2001. gada 25. septembra lēmums, uz kuru pamatojoties strīdus nekustamais īpašums atsavināts par labu I.S., ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2002. gada 20. maija lēmumu atcelts.

Bez tam, kā norādījusi kasatore, tiesa rupji pārkāpusi Civilprocesa likuma 426.panta pirmās daļas noteikumus, jo 2005.gada 18. janvāra tiesas sēdē a/s „Hansabanka” pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies un apelācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003. gada 30. maija spriedumu neuzturēja. Tiesa nepamatoti izskatījusi lietu sakarā ar iesniegto apelācijas sūdzību uz tajā norādītajiem pamatiem, jo spriedums daļā par ķīlas līguma atcelšanu un hipotēkas dzēšanu ar Augstākās tiesas Senāta 2004. gada 26. maija spriedumu stājies likumīgā spēkā.

Prasītāja arī norādījusi, ka tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1319. pantu, jo, ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003. gada 13. maija lēmumu, kas stājies likumīgā spēkā, tiesu izpildītāja pieteikums par nekustamā īpašuma [...] ielā 38, Garkalnes pagasta, Rīgas rajonā nostiprināšanu uz piedzinēja I.S. vārda, noraidīts.

Apelācijas instances tiesa, izspriežot lietu, vispār nav vērtējusi šī fakta nozīmību, līdz ar ko pārkāpusi Civilprocesa likuma 203. panta piektās daļas noteikumus.

Paskaidrojumus sakarā ar M.V. kasācijas sūdzību iesnieguši Dz.N. pārstāvis-advokāts Erlens Kalniņš un I.S. pārstāve - advokāte Maija Kalniņa, norādīdami argumentus, kuru dēļ uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs, bet kasācijas sūdzība ir nepamatota un noraidāma.

Iepazīnies ar lietas materiāliem un pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts atzīst, ka tiesas spriedums atceļams šādu apsvērumu dēļ.

Tiesības rīkoties ar lietu, tātad arī to ieķīlāt, Civillikuma 1306. pants piešķir īpašniekam. Minētā norma pieļauj ar ķīlu nodrošināt arī svešu saistību ar nosacījumu, ja ķīlas devējs rīkojies lietas īpašnieka izdotā pilnvarojuma ietvaros.

Tādējādi par pamatotu atzīstams apelācijas instances tiesas secinājums, ka ar neapstrīdēto, līdz ar to spēkā esošo ķīlas līgumu, kuru noslēdzis J.V., saskaņā ar sievas M.V. izdoto pilnvaru, pierāda prasītājai piederoša mājīpašuma Garkalnes pagastā, [...] ielā 38 apgrūtināšanu ar ķīlas tiesību kā prasījuma nodrošinājumu.

Ķīlas ņēmēja tiesības prasīt apmierinājumu no ieķīlātās lietas, ja parādnieks savas saistības nav izpildījis (par ko strīds nepastāv), kā to pareizi spriedumā norādījusi tiesu palāta, regulētas Civillikuma 1319. pantā, kurā paredzēts ieķīlāts lietas pārdošana izsolē tiesas ceļā.

Tajā pašā laikā tiesas secinājumu, ka ieķīlātās lietas pārdošana bijusi tiesiska, nevar atzīt par pamatotu, jo tas izdarīts, neņemot vērā apstākļus, kuriem ir būtiska nozīme, un proti, ka ķīlas līguma noslēgšanas laikā strīdus nekustamais īpašums nebija vienots. Tiesu palāta konstatējusi, ka, saņemot aizdevumu, J.V. ieķīlājis M.V. piederošo mājīpašumu. Arī tiesu izpildītājs, izpildot spēkā stājušos tiesas spriedumu, 1999. gada 22. aprīlī aprakstījis dzīvojamo māju Garkalnes pagastā, [...] ielā 38. Minētais dod pamatojumu secinājumam, ka par ķīlas priekšmetu Civillikuma 1294. panta izpratnē atzīstams mājīpašums, nevis zem tā esošais zemesgabals, kurš pēc stāvokļa uz 1999. gada 28. jūniju, kad izsludināta izsole, M.V. nepiederēja. Neraugoties uz to, tiesu izpildītājs Civilprocesa likuma 611., 613., 615. panta kārtībā iesniedzis tiesā pieteikumu par visa nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz piedzinēja I.S. vārda, kuru Rīgas rajona tiesa ar 2001. gada 25. septembra lēmumu bez likumīga pamata apmierinājusi, kas

konstatēts Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2002. gada 20. maija lēmumā, ar kuru minētais pirmās instances tiesas lēmums atcelts.

Iepriekšminētais norāda uz to, ka strīdus zemesgabals, kā ar ķīlas līgumu nesaistīta lieta, nonācis I.S. īpašumā bez pietiekama pamata. Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa M.V. prasību atbilstoši tās pamatam un priekšmetam, kā arī tiesu izpildītāja rīcības likumību šādā aspektā vispār nav vērtējusi, jo spriedums nesatur juridiski motivētus argumentus, uz kuriem balstoties, tā nākusi pie atzinuma, ka uz zemesgabalu, kuru prasītāja privatizējusi 2001. gada 8. janvārī, attiecināms 1997. gada 13. februārī nodibinātās ķīlas tiesiskais statuss.

Pastāvot šādiem apstākļiem, tiesas secinājums, ka prasītājas īpašuma tiesību aizskārums, realizējot viņai piederošo nekustamo īpašumu, nav noticis, nevar atzīt par pamatotu, tādēļ spriedums atceļams.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2005. gada 18. janvāra spriedumu atcelt un lietu nododot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Atmaksāt M.V. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit) apmērā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

R. Namatēvs

Senatore

M. Zāģere

Senators

I. Šepteris